

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни: «Внутрішній економічний механізм підприємства»

для студентів денної та заочної форми навчання

Галузі знань – 0305 «Економіка та підприємництво»

Напряму підготовки – 6.030504 «Економіка підприємства»

(професійна спрямованість на спеціальність:

«Економіка підприємства»)

Харків 2012

1. ЦІЛЬ І ЗАДАЧІ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

1.1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Навчальна дисципліна відноситься до блоку нормативних фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін підготовки бакалаврів економіки по напрямку 0501 "Економіка і підприємництво" по спеціальності 6.050100 - "Облік і аудит". Цей цикл дисциплін забезпечує базові економічні знання і закладає основи професійної освіти.

Ціль вивчення - структура і принципи побудови внутрішнього економічного механізму, його нормативна база, форми функціонування в сучасних умовах ринкових відносин.

У дисципліні викладаються наступні питання: предмет і метод внутрішнього економічного механізму, склад і зміст внутрішніх економічних відносин, умови створення та функціонування внутрішніх економічних відносин на підприємстві, нормативна база внутрішнього економічного механізму, планування на підприємстві, внутрішні (трансфертні) ціни, нормативно-календарні розрахунки, механізм стимулювання діяльності внутрішніх підрозділів підприємства, контроль і оцінка діяльності підприємства, розгляд внутрішніх претензій повернення економічних збитків.

Предмет вивчення - горизонтальні та вертикальні економічні відносини між підрозділами підприємства, тобто між його підрозділами, його підрозділами та центральним апаратом управління.

2 ЗАДАЧА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основними задачами вивчення дисципліни є :

- оволодіння знаннями структури, принципів побудови і закономірностей функціонування внутрішнього економічного механізму підприємства,

зокрема, практичними знаннями відносно побудови і форми функціонування внутрішнього економічного механізму, його нормативної бази, планування, контролю, оцінки діяльності його підрозділів, матеріального стимулювання їх колективів, методів внутрішньої економічної діагностики.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні категорії в області внутрішніх економічних відносин;
- теоретичні основи побудови системи внутрішніх економічних відносин на підприємстві;
- склад економічного механізму функціонування підприємств.

Студенти повинні вміти:

- обчислювати внутрішні ціни підрозділів підприємств;
- провести нормативно - календарні розрахунки;
- обґрунтовувати форми внутрішнього економічного управління;
- розраховувати планові показники діяльності підрозділів, оцінювати їх виконання;
- апробувати системи стимулювання розвитку та ефективності.

При вивченні цієї дисципліни передбачений цикл лекцій, практичних занять і самостійної роботи студентів.

Лекційний курс дисципліни вивчається відповідно до робочої програми, по кожній темі лекції передбачаються лабораторні роботи, по яких видаються індивідуальні завдання по кожній темі курсу, що здаються студентами на кожному занятті.

Самостійна робота включає проведення практичних занять в аудиторії під керівництвом викладача. Самостійна робота поза університетом припускає виконання домашніх завдань по темах дисципліни. Крім того поза

університетом передбачається вивчення літературних джерел, лекційного матеріалу і матеріалу практичних занять.

Форма контролю самостійної роботи є систематична перевірка виконання завдань по практичних роботах шляхом проведення контрольних робіт і проведення усного опиту.

Вивчення дисципліни базується на раніше вивчених дисциплінах "Організація виробництва", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Управління матеріальними і трудовими ресурсами", "Планування діяльності підприємств".

Знання по дисципліні використовуються при вивченні дисциплін: "Економічний аналіз", "Фінансовий менеджмент", "Основи бізнесу", "Економіка праці".

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

2.1 .ТЕОРЕТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається у осінньому семестрі. Найменування досліджуваних тем і виділення для цього години аудиторної і самостійної роботи подані в табл. 1.

Найменування тем	Обсяг аудиторних часів Спеціальності. 7.050107			СРС, рік
	Всього	У тому числі		
		Лекції	Практичні	
Тема 1. Виробничо-організаційна та економічна структуризація	4	2	2	2
Тема 2. Структура та форми функціонування внутрішнього економічного механізму	2	2	-	2
Тема 3. Внутрішні ціни та методи їх формування	4	2	2	-

Тема 4. Система та порядок планування	4	2	-	2
Тема 5. Виробнича програма та її обґрунтування	4	2	2	-
Тема 6. Планування витрат	3	1	2	2
Тема 7. Контроль і оцінка діяльності	1	1	-	2
Тема 8. Механізм стимулювання	3	1	2	2
Тема 9. Матеріальна відповідальність результати роботи	3	1	2	2
Тема 10. Аналіз системи "витрати-прибуток"	4	2	2	-
Тема 11. Регулювання та виробничих запасів	3	1	2	-
Тема 12. Адаптація операційної зміни її завантаження	3	1	2	-
Всього по 1 розділу	36	18	18	14
Теми, які виносяться на самостійне вивчення слухачами під керівництвом викладача				
Тема 1.4. Сучасні тенденції організаційно-виробничих структур				2
Тема 2.5. Світовий досвід внутрішніх економічних відносин				2
Всього по 2 розділу	18			4
Всього годин	54	18	18	18

Організація самостійної роботи студентів

Таблиця 3

Види і зміст завдань	Годин на СРС, спец. 6.050100
1. Робота над лекційним матеріалом (т. 1-1 2)	5
2. Підготовка до практичних	5

занять	
3 . Самостійне вивчення тем	6
4. Підготовка до заліку	2
Всього годин	18

4. НАЙМЕНУВАННЯ І ЗМІСТ ТЕМ

Вступ. Зміст і завдання дисципліни.

РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ТА ФОРМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ

Тема 1. Виробничо-організаційна та економічна структуризація підприємства.

Економічна модель підприємства. Концепції підприємства. Підприємство – складна відкрита система. Аспекти системної побудови підприємства: виробничо-технічний, організаційний, економічний. Завдання підприємства. Стікий та нестійкий стан підприємства. Адаптація структури підприємства під впливом ринкової кон'юнктури.

Структуризація виробничої системи підприємства. Типи підприємств. Функції підприємства. Чинники, що впливають на вибір структурних рішень у виробництві: форми спеціалізації виробничих підрозділів, орієнтація виробництва, організаційне середовище, місцезонашування виробництва. Їх вплив на формування виробничої структури підприємства.

Структуризація системи управління підприємством. Організаційно-економічна структура підприємства. Чинники, які визначають організаційно-економічну структуру підприємства. Моделі організаційних структур. Статус підрозділів підприємства.

Сучасні тенденції трансформації організаційно-виробничих структур. Стратегічні господарські підрозділи та їх роль у підвищенні конкурентоспроможності підприємства.

Тема 2. Структура та форми функціонування внутрішнього економічного механізму

Структура внутрішнього економічного механізму та принципи його побудови. Господарський механізм підприємства та його елементи. Економічний механізм. Структура внутрішнього економічного механізму: організаційно-технічна система; система планування діяльності підрозділів; система контролю й оцінки діяльності підрозділів; установлення матеріальної відповідальності підрозділів; мотиваційний механізм функціонування. Принципи побудови внутрішнього економічного механізму: цільової сумісності та зосередженості; безперервності та надійності; плановірності, пропорційності та динамізму; демократичний принцип розподілу функцій управління; науковості, обґрунтованості та ефективності методів управління.

Організаційні передумови функціонування внутрішнього економічного механізму: майнова відокремленість, відносна економічна самостійність, прогресивна нормативна база, система обліку руху матеріальних цінностей, витрат і продукції, раціональна система оцінки і матеріального стимулювання діяльності, економічна відповідальність за кінцеві результати роботи, створення внутрішньозаводської інфраструктури.

Форми функціонування внутрішнього економічного механізму: центри витрат, центри прибутку.

Еволюція економічного механізму вітчизняних підприємств. Характерні риси основних етапів на шляху вдосконалення господарського механізму вітчизняних підприємств. Переваги та недоліки різних моделей.

Світовий досвід організації внутрішніх економічних відносин.

Тема 3. Внутрішні ціни та методи їх формування

Функції внутрішніх цін на підприємстві. Необхідність використання та функції внутрішніх цін.

Методи формування внутрішніх цін: визначені за ринковими цінами; на базі фактичної ціни кінцевої продукції; на договірній основі; на основі витрат виробництва; комбіновані.

Внутрішні ціни як інструмент організації внутрішньовиробничих

відносин. Додані витрати підприємства. Розрахунки внутрішніх цін в залежності від форми функціонування внутрішнього економічного механізму.

РОЗДІЛ 2. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 4. Система та порядок планування

Система та зміст внутрішніх планів. Зовнішній та внутрішній аспекти планування діяльності підприємства. Зміст комплексного плану виробничих підрозділів в залежності від специфіки. Сутність техніко-економічного та оперативно-календарного планування.

Принципи і методи розроблення внутрішніх планів. Принципи планування: системності, участі, оптимальності, гнучкості. Методи планування в залежності від кінцевої мети : послідовне та синхронне планування; нормативний, факторний та динамічно-статистичний; балансовий та матричний; обчислення окремих варіантів та їх порівняння й економіко-математична оптимізація.

Нормативна база планування. Норми і нормативи. Система техніко-економічних норм і нормативів використання матеріально-технічних, трудових і грошових ресурсів. Принципи раціональної організації нормативної бази підприємства. Методи розроблення норм і нормативів: розрахунково-аналітичний, дослідно-аналітичний і досвідно-статистичний.

Тема 5. Виробнича програма та її ресурсне обґрунтування

Зміст і порядок розроблення виробничої програми підрозділів. Загальна схема розроблення виробничої програми підрозділів підприємства. Визначення виробничої програми в залежності від призначення продукції та економічного статусу підрозділу.

Обґрунтування виробничої програми виробничою потужністю. Обчислення виробничої потужності для різних умов виробництва.

Забезпечення виробничої програми трудовими ресурсами. Обчислення необхідної кількості працюючих залежно від специфіки виконуваних операцій та нормування праці.

Тема 6. Планування витрат

Склад витрат підрозділів і порядок їх планування. Загальна схема складання плану витрат підрозділу.

Формування кошторисів підрозділів. Складання кошторису за статтями та елементами витрат. Зміст та розрахунок статей витрат.

Планування собівартості продукції. Методи обчислення витрат на окремі вироби. Методика розподілу витрат на утримання й експлуатацію машин та устаткування.

РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ, ОЦІНКА ТА СТИМУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 7. Контроль і оцінка діяльності

Контроль як функція управління. Технологія контролю витрат і результатів. Поточний, періодичний та разовий контроль.

Критерії оцінки діяльності. Абсолютні та відносні відхилення.

Оцінка виробничої діяльності. Показники оцінки виробничої діяльності та їх розрахунок. План виробництва з номенклатури, комплектність виробництва, ритмічність виробництва, якість як показники рівня виробничої діяльності.

Оцінка ефективності роботи за показником витрат. Абсолютні та відносні показники витрат.

Тема 8. Механізм стимулювання

Роль, форми і джерела стимулювання. Матеріальне та моральне заохочення. Форми і джерела матеріального стимулювання.

Стимулююча функція оплати праці. Основні функції оплати праці. Форми і системи оплати праці. Умови застосування форм оплати праці. Переваги і недоліки різних форм оплати праці. Преміювання. Кількісні та якісні показники преміювання.

Оплата праці за кінцевим колективним результатом та її стимулююча роль. Обчислення комплексних розцінок з застосуванням коефіцієнта трудового внеску.

Стимулювання через участь у прибутку. Виплати за участь у капіталі. Виплати за результати діяльності. Визначення дивідендів на акцію. Залучення працівників

до участі в капіталі підприємства. Особливості стимулювання в залежності від економічного статусу підрозділу підприємства.

Тема 9. Матеріальна відповідальність за результати роботи

Форми і зміст матеріальної відповідальності. Штрафні санкції. Сутність та зміст збитків підприємства. Відшкодування збитків.

Методи обчислення збитків і економічних санкцій. Простоти і форсування виробництва. Заміна матеріалів і комплектуючих виробів. Усунення недоліків в одержаній продукції. Повернення неякісної або некомплектної продукції. Брак від прихованих дефектів одержаних матеріалів та комплектуючих виробів. Доставка продукції прискореним способом. Купівля продукції в іншого продавця або виготовлення її власними силами. Зміна асортименту продукції і зниження її якості. Втрата або пошкодження майна. Зменшення обсягу виробництва продукції.

Особливості внутрішньовиробничої матеріальної відповідальності. Класифікатор внутрішніх претензій. Схема функціонування системи внутрішньої матеріальної відповідальності на основі взаємних претензій.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ Й ОПТИМІЗАЦІЇ. ОПЕРАЦІЙНІ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА.

Тема 10. Аналіз системи "витрати-випуск-прибуток"

Сутність і передумови аналізу системи "витрати-випуск-прибуток". Операційна активність. Маржинальний прибуток. Коефіцієнт маржинального прибутку.

Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності. Моделювання беззбиткової діяльності підприємства.

Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Операційний ліверидж. Коефіцієнт безпеки виробництва.

Тема 11. Регулювання та оцінка виробничих запасів

Оптимізація запасів та інтервалів поставки матеріалів. Основні групи виробничих запасів. Аспекти та системи управління запасами. Оптимальна

величина запасу. Гарантійний (страховий) запас. Граничний рівень запасу. Максимальний запас. Система з фіксованим інтервалом часу між поставками.

Оцінка руху виробничих запасів та її вплив на собівартість продукції. Методи оцінки: ідентифікована собівартість відповідної одиниці запасів, середньозважена вартість, собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), собівартість останніх за часом надходженням запасів (ЛІФО), нормативні затрати, ціна продажу.

Тема 12. Адаптація операційної системи до зміни її завантаження

Актуальність, параметри і форми адаптації устаткування до заданого обсягу роботи. Критерій та механізм адаптації. Вибір форми устаткування за критерієм витрат.

Література

1. Грещак М.Г. та ін. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посібник / М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба; за ред. М.Г. Грещака. - К.: КНЕУ. 2001. - 228 с.
2. Герасименко В.В. Ценовая политика фірми. - М.: Финстатинформ, 1995. - 192 с.
3. Кашин В.Н., Ионов В.Я. Хозяйственный механизм и эффективность промышленного производства. - М.: Наука, 1997. - 367 с.
4. Кинг У., Клиланд О. Стратегическое планирование. - М.: Прогресс, 1987. - 311 с.
5. Круглов М.И. Стратегическое управление компаниями: Учебник. - М.: Русская деловая литература, 1998. - 289 с.
6. Макаренко М.В., Махалина О.М. Производственный менеджмент: Учеб. пособие. - М.: Приор, 1998, 1998. - 384 с.
7. Осипов Ю.М. Основы теории хозяйственного механизма. - М.: Изд-во МГУ, 1994. - 368 с.
8. Фандель Г. Теория производства и издержек / Пер с нем. - К.: ТАКСОН, 1999. - 528 с.
9. Хозяйственный механизм предприятия: концепция, методы, практика. - М.: Изд-во МАЙ, 1991. - 208 с.
10. Экономика предприятия: Учебник / Под ред. проф. О.И. Волкова. - М.: ИНФРА-М, 1999. - 416 с.
11. Экономический механизм управления развитием предприятий / И.В. Алексеев и др. - Львов: Світ, 1991. - 154 с.